

№ 19
доц. 05.14
Д/р
15940

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повне найменування вищого навчального закладу)

Філологічний факультет
(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра української літератури
(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

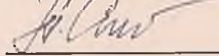
на тему:

«Психологія селянства у художньому зображенні Леся Мартовича»

«Psychology of the peasantry in the Les Martovych's artistic representation.»

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303 Філологія

Статечна Софія Олександрівна

Керівник: викл. Стоянова Т. Л.

Рецензент: к.філол.н., доц. Шупта-В'язовська О.Г.

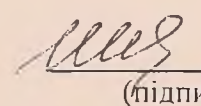
Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 6 від 19.04 2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2
протокол № 23 від 13.06 2017 р.
Оцінка Відмінно 14 195
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

 доц. Шупта-В'язовська О.Г..
(підпис)

 доц. Шупта-В'язовська О.Г.
(підпис)

Одеса – 2017

432465

План

Вступ.....	3
Розділ 1. Соціально-політичні події на Галичині та їх художнє відображення у творчості Леся Мартовича.....	6
Розділ 2. Зображення галицького села у творах Леся Мартовича:	
2.1. Сатиричне змалювання галицького селянина в оповіданнях «Винайдений рукопис про Руський край», «Стрибожий дарунок», «Іван Рило».....	12
2.2. Зображення бідноти та зубожіння селянина в оповіданні «Мужицька смерть».....	21
2.3. Драматичне зіткнення пана і селянина в оповіданнях «За топливо», «За межу», «Лумера».....	29
Розділ 3. Психологія селянства у творах Леся Мартовича.....	35
Висновки.....	41
Список використаних джерел.....	44

Вступ

Відома нам літературна спадщина Мартовича складається з 27 оповідань, сатиричної повісті «Забобон», кількох незакінчених творів, низки публіцистичних праць. Вчені-літературознавці багато і справедливо сказали про те, що Мартович був передовим діячем свого часу, проповідником високих соціальних і етичних ідеалів, пристрасним борцем з низьким, фальшивим, підлим. Зокрема творчість Олекси Семеновича досліджували І. Франко, В. Лесин, Ф. Білецький, Р. Піхманець, С. Мацьківська, Г. Марчук та ін. Однак дещо менше уваги звертається на те, що Мартович – видатний художник, який залишив нам сатиричні твори непересічної естетичної цінності.

Глибоке розуміння історичної ролі народу як творця духовних якостей, віра в його майбутнє дала можливість письменникові показати дріб'язкові, егоїстичні характери не тільки як явища, породжені певним соціальним середовищем, не тільки як суттєву рису його епохи, а й як феномен, що виникає в різні історичні періоди часу. Навіть сьогодні його твори змушують народ пізнати і жахнутися самого себе, допомагають піднятися з колін, осмислити своє місце і роль у життєвому процесі.

І. Франко пише: «Мартович надзвичайно пильний спостерігач життя галицького народу, причому він обдарований неабияким гумористичним талантом. Як ніхто інший, вмів він підмітити в житті нашого народу ту іронію фактів, яка змушує людину цілу свою поведінку виявляти в зовсім іншому світлі, ніж вона є насправді» [34; 141].

Актуальність дипломної роботи полягає у тому, що твори письменників кінця XIX – початку XX ст. довгий час замовчувалися у зв'язку зі стандартизацією, утисками цензури тощо. І зараз, коли переосмислюється літературний процес, бачимо, що існує невелика кількість праць,

присвячених аналізу творчості письменників цього періоду, а саме творам Леся Мартовича, які були опубліковані відносно недавно.

Об'єктом дослідження є оповідання Леся Мартовича.

Предметом дослідження є психологія селянства у художньому зображенні Леся Мартовича.

Мета роботи полягає у всебічному показі галицького села на зламах двох століть, стосунків між різними прошарками населення та психології селянства у творах Леся Мартовича.

Завдання дипломної роботи:

1. Охарактеризувати соціально-політичні та економічні події, що мали вияв у творчості Леся Мартовича.
2. Окреслити особливості змалювання галицького села письменником.
3. Розглянути особливості творення світогляду галицького селянина.
4. Визначити особливості психології селянства у художньому змалюванні письменника.

Методи дослідження. Відповідно до сформованої мети і завдань у роботі застосовувався описовий метод, метод аналізу, узагальнення, контекстуального аналізу.

Наукова новизна полягає у спробі осмислення творчої спадщини Леся Мартовича та характеристиці творів, які були опубліковані зовсім недавно; визначаються ті соціально-політичні причини, які надихнули письменника на створення низки творів про галицьке село; вивчається психологія цілого соціального прошарку, майстерно змалюваного письменником.

Практичне значення дипломної роботи. Результати дослідження можуть бути використані під час проведення семінарських, практичних занять з історії української літератури, при розробці спецкурсів за творчістю Лесі Мартовича, у подальших наукових розвідках.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Другий розділ поділений на підрозділи.

Загальний обсяг дипломної роботи становить 47 сторінок.

Висновки

Таким чином, за недовгі роки своєї письменницької праці Лесь Мартович створив чимало цінних творів, якими засвідчив свою глибоку любов до трудового люду, з одного боку, і презирство до панівних класів – з другого. Вся його творчість іде в руслі української реалістичної прози, вся вона сповнена животрепетними питаннями, що хвилювали прогресивну громадськість Галичини й Буковини кінця XIX – початку XX ст. Він працював для свого народу, збагачував його культуру, твердо вірив, що його творчість потрібна людям, що вона знайде серед них своє визнання.

Центральною проблемою його творів є проблема піднесення соціальної й національної самосвідомості народних мас, їх згуртування в боротьбі проти австро-угорського поневолення, викриття антинародної суті буржуазно-поміщицьких інституцій, зокрема правових, паразитизму попівсько-клерикальної інтелігенції. Лесь Мартович – один з найкращих у нашій літературі знавців життя села, побуту й психології трудівника-селянина. У своїй сукупності його твори дають широку й глибоку картину життя різних верств галицького села на межі двох століть, розкривають соціальні процеси й культурно-освітні зрушення, що в той час в ньому відбувалися. У ставленні до села письменник, як і його побратими В. Стефаник і Марко Черемшина, був безкомпромісним: всім серцем люблячи тих, хто «ллє свій піт і кров, кого гнетуть окуви» (Франко), піднімаючи на їх захист своє полум'яне слово, Мартович нещадно висміював індивідуалізм певної частини селянства, їх рабську покірливість і пасивність. Він намагався збудити в них почуття людської гідності, вселяв у їх серця віру в свої сили. Звідси в його творах стільки душевного тепла до людини-трудівника, яка шукає шляхів скинути з себе кайдани соціального й духовного поневолення, звідси такий рішучий осуд тих, хто покійно гне свою спину. Село для Мартовича – і болюча рана, і світла надія. І такі його твори, як «Мужицька смерть», «Хитрий Панько»,

«Смертельна справа», «Війт», «Забобон» та багато інших – цьому яскраве свідчення.

Якщо мужицький світ письменник мав за що любити, мав і за що осуджувати, то панський світ, тих, хто жив з народної кривди, він тільки ненавидів, викривав їх своїм пристрасним сатиричним словом. Мартович протиставляв їх один одному, розкривав той непримиренний антагонізм, що існував між пригнобленими й пригноблювачами. Тому твори Мартовича, крім ідейно-художньої вартості, мають ще й важливе значення як документи часу, соціального стану трудящих верств галицького села кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Як прозаїк Лесь Мартович має самобутнє творче обличчя, власну манеру письма. Серед письменників покутської групи (В. Стефаник, Марко Черемшина та інші) він дуже яскрава і колоритна постать. Мартович був справді талановитим гумористом і сатириком, який умів сміятися крізь сльози, сміятися тим здавленим у горлі мужицьким сміхом, від якого стає моторошно, бо це сміх – болючий, трагічний. Письменник рідко коли вдавався до розважального безпредметного гумору. Сміх, іронія, сарказм у Леся Мартовича – соціально значимі, політично вагомі, вони для письменника є гострою зброєю в боротьбі зі злом і несправедливістю. Сатира Леся Мартовича в її найгостріших виявах має виразно політичний характер, своїм вістрям спрямована проти основ буржуазного устрою, австро-угорської системи виборів, проти поневолювачів народних мас.

Особливістю гумору й сатири Леся Мартовича є їх щиро народний характер, велика різноманітність образотворчих засобів і прийомів. Народність гумору й сатири письменника полягає насамперед у тому, що у своїх творах він відбиває народні погляди на ті чи інші суспільні явища, події родинного життя. Крім того, прекрасно знаючи усну поетичну творчість, Лесь Мартович широко використовує фольклорні сюжети, народний гумор, що б'є в його творах живим джерелом. Дійовими особами багатьох оповідань

письменника є народні оповідачі, від імені яких ведеться розповідь. Лесь Мартович був великим майстром відтворювати в дусі народного гумору побутові сцени з народного життя. Вони вражають прекрасним знанням звичаїв, поведінки, психіки трудової людини.

Лесь Мартович володів мистецтвом творення художніх образів, індивідуалізації мови своїх героїв. Галерея змальованих ним образів з селянського та інтелігентського оточення – багата й різноманітна. Це суто мартовичівські образи.

Найвизначнішими рисами психології селянства є:

- надзвичайна прив'язаність до землі;
- відсутність соціальності, егоїзм;
- обмеженість;
- прагнення не виходити із зони комфорту;
- песимістичність, сліпе підкорення.

Отже, вся громадсько-культурна діяльність письменника, вся його творчість були підпорядковані служінню інтересам рідного народу. Крізь тяжкі роки австро-угорського поневолення, коли наш народ був розмежований кордонами двох монархій, письменник проніс віру в світле майбутнє своєї вітчизни, увіковічнивши при цьому реалії сучасного йому життя у найменших подробицях.

Список використаних джерел

1. Бандурак В. Ю. Лесь Мартович зблизька: повість / В. Ю. Бандурак . – Ужгород : Карпати, 1971 . – 122 с.
2. Бандурак В. Ю. Оповідання про Леся Мартовича / В. Ю. Бандурак. – Ужгород: Карпати, 1977. – 142 с.
3. Білецький Ф. М. Лесь Мартович – майстер сатири / Ф. М. Білецький // Радянське літературознавство. – 1960. – №5. – С. 49 – 56.
4. Білецький Ф. М. Лесь Мартович / Ф. М. Білецький. – К. : Знання, 1961. – 40 с.
5. Білецький Ф. М. Особливості жанру сатиричної казки в українській прозі кінця ХІХ - початку ХХ ст. / Ф. М. Білецький // Українське літературознавство. – 1983. – №41. – С. 90-99.
6. Будзиновський В. Некар'єрович: Із споминів про Леся Мартовича: Вступне слово Ф. Погребенника / В. Будзиновський // Слово і час. – 1993. – № 2. – С. 13-17.
7. Гаморак Ю. Талант без середовища (Життя і творчість Леся Мартовича) : [передмова] / Юрій Гаморак // Мартович Л. Твори / за ред. Ю. Гаморака. – Львів: Українське видавництво, 1943. – С. 3-53.
8. Гнатюк М. Психологізм в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст. Проблеми теорії: концепція Івана Франка / Михайло Гнатюк // Шевченко. Франко. Стефаник : матеріали Міжнар. наук. конференції (Івано-Франківськ, 14-16 травня 2001 р.). – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С.134-142.
9. Гнідан О. Талант могутній, невмирущий / О. Гнідан // Мартович Л. Винайдений рукопис про руський край / Лесь Мартович. – К. : Знання, 1991. – С.5-19.
10. Горак Р. Лесь Мартович: роман-есе / Р. Горак. – К. : Молодь, 1990. – 176 с.

11. Горак Р. Так де ж насправді помер Лесь Мартович? / Р. Горак // Дзвін. – 2007. – № 4. – С. 122-124.
12. Гриценко В. Погляд Івана Франка на психологію селянина в європейській літературі / Віктор Гриценко // Перевал. – 2009. – №1-2. – С.118-121.
13. Гузар З. П. Огляд творчості Леся Мартовича / З. П. Гузар // Українська мова і література в школі. – 1974. – № 3. – С. 52-59.
14. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство : [посібник] / Ніла Зборовська. – К. : Академвидав, 2003. – 392 с.
15. Ковалець Л. Драматизм соціальних і морально-психологічних конфліктів оповідання Леся Мартовича «Мужицька смерть» / Лідія Ковалець // Слово і час : Науковий журнал Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та Національної спілки письменників України. – 2005. – №7. – С. 45-48.
16. Крижанівський С. Лесь Мартович : [передмова] / С. Крижанівський // Мартович Л. Новели. / Лесь Мартович. К. : «Молодь», 1950. – С. 3-10.
17. Легкий М. Іван Франко і Лесь Мартович: мотиви одного непорозуміння / Микола Легкий // Українське літературознавство. – 2011. – №74. – С. 157-163.
18. Лесин В. М. Лесь Мартович. Літературний портрет / В. М. Лесин. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1963. – 63 с.
19. Лесин В. М. Видатний сатирик : [передмова] / В. М. Лесин // Мартович Л. Твори / Лесь Мартович. К. : Державне видавництво художньої літератури, 1954. – С. 3-32.
20. Мартович Л. Твори / Лесь Мартович. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1954. – С. 48-52.
21. Мартович Л. Твори / Лесь Мартович. – К. : Дніпро, 1976. – 426 с.
22. Марчук Г. Публіцистика Леся Мартовича: проблематика, контекст, жанри та мотиви / Г. І. Марчук // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2015. – № 2. – С. 451-461.

23. Марчук Г. І. Щоб оповідання Леся Мартовича «Зазнали кращої долі, як їх творець»: причинки до повного видання творів / Г. І. Марчук // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – 2012. – №34-35. – С. 47-52.
24. Мацьківська С. Майстерність Леся Мартовича – сатирика : посібник / С. Мацьківська. – К. : Освіта, 1997. – 127 с.
25. Назариев А. Н. Предисловие / А. Н Назариев // Мартович Л. Войт и другие рассказы. Разрешенный автором перевод с украинского / Лесь Мартович. – М. : Польза, 1910. – С. 3-7.
26. Підмогильний В. Іван Левицький-Нечуй (Спроба психоаналізи творчости) / Валеріян Підмогильний // История психоанализа в Украине / сост.: И. Кутько, Л. Бондаренко, П. Петрюк. – Харків : Основа, 1996. – С. 280–293.
27. Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини, Леся Мартовича / Роман Піхманець. – К. : Темпора, 2013. – 560 с.
28. Піхманець Р. Таємниці мистецької галереї Леся Мартовича: Погляд крізь призму оповідання «Стрибожий дарунок» / Роман Піхманець // Українознавчі студії. – 2012-2013. – №13-14. – С. 83-94.
29. Піхманець Р. Халамидник і забіяка: Психологічне підґрунтя художньої думки Леся Мартовича / Роман Піхманець // Дзвін. – 2011. – № 2. – С.101–133.
30. Погребенник Ф. Лесь Мартович. Життя і творчість / Ф. Погребенник. – К. : Дніпро, 1971. – 194 с.
31. Рудницький М. І. Письменники зблизька: Спогади / М. І. Рудницький. – Львів : Книжково-журнальне вид-во, 1958. – 172 с.
32. Стефаник В. Вибране / Василь Стефаник. – Ужгород : Карпати, 1979. – С. 187-190.

33. Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1976-1986.
Т. 28. – 1980. – С. 182-187.
34. Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко – К. : Наукова думка, 1976-1986.
Т. 33. – 1982. – С. 142-143.
35. Хоцянівська І. В. Мистецтво сатири Леся Мартовича / І. В. Хоцянівська. – К. : Знання, 1999. – 178 с.

22.05.2017р.

Лопіа